

Magyar Rétegtani Albizottság (MRB)
Kvarter Munkabizottság online (Zoom) ülése
2020. 11. 12. 13:30-16:00

Az ülésen megjelent:

1. Csillag Gábor	CsFK Földtani és Geokémiai Intézet, MTA-ELTE Geológiai, Geofizikai és Űrtudományi Kutatócsoport
2. Fodor László	MTA-ELTE Geológiai, Geofizikai és Űrtudományi Kutatócsoport
3. Gyalog László	nyugdíjas (MÁFI)
4. Magyarai Enikő	ELTE TTK Környezet- és Tájföldrajzi Tanszék
5. Novothny Ágnes	ELTE TTK Természetföldrajzi Tanszék
6. Pazonyi Piroska	MTA-MTM-ELTE Paleontológiai Kutatócsoport
7. Püspöki Zoltán	MBFSZ
8. Ruzsáczay-Rüdiger Zsófia	CsFK Földtani és Geokémiai Intézet
9. Sebe Krisztina	PTE TTK Földtani és Meteorológiai Tanszék
10. Selmeczi Ildikó	MBFSZ
11. Tamóné Bozsó Edit	MBFSZ
12. Tóthné Makk Ágnes	nyugdíjas (MÁFI)
13. Újvári Gábor	CsFK Földtani és Geokémiai Intézet
14. Virág Attila	MTA-MTM-ELTE Paleontológiai Kutatócsoport

Sebe Krisztina napirend előtti felszólalásában azt kéri, hogy a folyóvízi üledékekről és a pliocén/pleisztocén határon átmenő képződményekről a bizottság tartson egy külön ülést, amire Sztanó Orsolya is el tudna jönni. Az ülés célja a formációk és a szemlélet összehangolása lenne a Neogén II. Munkabizottsággal. Csillag Gábor ígéretet tesz a kért ülés megtartására.

A napirend első pontja annak eldöntése, hogy a Gyalog László és kollégái által javasolt, a Tengelici Formációval azonos tartalmú, lokális Fenyvesetői Vörösagyag Formáció elfogadható külön formációként, vagy az idesorolt képződmények a Tengelici Formációba tartoznak.

A vita során Gyalog László a formáció megtartása mellett érvel azzal, hogy a Tengelici Formáció nincs jól definiálva ezért különíti el a Fenyvesetői Formációt. Ruzsáczay-Rüdiger Zsófia erre felveti a Tengelici Formáció leírásának kiegészítését. Csillag Gábor válaszában kifejti, a Tengelici Formációnak a jelenleg készülő litosztatigráfiai kötethez elkészült leírása olyan formában definiálja a formációt, amibe belefér a Fenyvesetői F. leírása is. Az elnök szavazásra bocsátja a kérdést, a szavazás eredménye (13 fő, Magyarai Enikő nem volt bejelentkezve):

a Fenyvesetői Vörösagyag Formáció megtartása	2 fő
a két formáció összevonása	3 fő
tartózkodik	8 fő

A munkabizottság döntése szerint a Fenyvesetői Vörösagyag Formáció nem kerül bevezetésre, az ebbe sorolt képződmények a Tengelici Vörösagyag Formáció részét alkotják.

Az elnök áttér a napirend második pontjára. A bizottságnak döntenie kell arról, hogy a Tengelic Formáció Koloszar László (2004) által javasolt három tagozatos beosztását, vagy a Csillag Gábor és Sebe Krisztina által készített új formációleírást fogadja-e el.

Csillag Gábor nem támogatja a tagozatokat, egyrészt mert a javasolt Tengelic és Beremendi Tagozatok képződményeit nem lehet elkülöníteni, másrészt a javasolt Görgetegi Tagozat homokjait jelenlegi értelmezés szerint nem soroljuk a formációba. Az elnök szavazásra bocsátja a kérdést, a szavazás eredménye (12 fő, Magyar Enikő és Fodor László nem volt bejelentkezve):

új leírás elfogadása	6 fő
három tagozat megtartása	0 fő
tartózkodik	6 fő

A szavazás eredménye alapján a munkabizottság az új leírás elfogadása mellett döntött.

Az elnök áttér a harmadik napirendi pontra, ami annak eldöntése, hogy a lösz egy formáció, több formáció, vagy formációcsoport legyen. Az egységes Paksi Lösz Formáció leírását Novothny Ágnes és Horváth Erzsébet készítette, a több formáció és formációcsoport felosztást Gyalog László javasolta.

A vita során Gyalog László azzal érvel, hogy a lösz formáció leírása nem elég részletes, eltűnik a tagozat alatti beosztás és ha nem marad meg a hierarchia, akkor nem lehet megcsinálni a fűrésleírásokat, illetve a korábbi leírásokban szereplő neveket nem lehet azonosítani. Csillag Gábor egyetért azzal, hogy lényeges szempont a korábbi fűrésleírások követhetősége, de ő az egy löszformáció mellett van, amit két tagozatra bontanának a korábbi idősebb és fiatal lösznek megfelelően. Novothny Ágnes szerint sem elég részletes a leírás, de a leíráshoz csatolt táblázattal kiegészítve szerinte teljes képet kapunk. Újvári Gábor elmondja, hogy a táblázat főként Paksra és Udvarira koncentrál és Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia kérdésére kifejti, hogy a táblázatban azért tüntette fel mindkét Udvari fűrés rétegsorát, mert nem akart állást foglalni. Sebe Krisztina szerint olyan rendszer kell, ami terepen is alkalmazható, utána lehet elkülöníteni egységeket, de ez már nem rétegtan. Vita alakul ki arról, hogy a táblázat bekerüljön-e a kötetbe, illetve ha bekerül milyen feltárások rétegsora maradjon benne. Többen (Újvári Gábor, Novothny Ágnes, Csillag Gábor) úgy gondolják, hogy egy felszíni (Paks) és egy fűrés (Udvari) rétegsor is kerüljön az ábrára, melyeket a nemzetközi beosztásokhoz kell igazítani, mások (Gyalog László,) viszont kihagynák a táblázatot, Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia a táblázat egyértelműbb formáját javasolja. Végül Csillag Gábor azzal zárja le a vitát, hogy nem kell az ülésen döntenie a táblázatról. Gyalog László jelzi, hogy a löszök felső határa nem biztos, hogy jó helyen van a táblázatban, ennek utána kell nézni.

Az elnök szavazásra bocsátja a kérdést, a szavazás eredménye (13 fő, Fodor László nem volt bejelentkezve):

egy löszformáció	7 fő
több löszformáció	2 fő
tartózkodik	4 fő

A szavazás eredménye alapján a munkabizottság az egy löszformáció elfogadása mellett döntött azzal a kitéttel, hogy a leírást ki kell bővíteni a korábbi beosztásokhoz való illesztéssel.

Az elnök áttér a kvarter környezetek leírásának tárgyalására. Utal arra, hogy már a tavaszi ülésen felmerült a betűjelek megváltoztatása, ezért ezeket is meg kell beszélni.

- első felvetés: a „lejtőüledék általában” jelölését, ami jelenleg „g” igazítani kellene az angol nyelvű szakirodalomban elterjedt „colluvium” „c” rövidítéséhez.

Gyalog László szerint zavart fog okozni a fűrásleírásokban, ha megváltozik a „g” jelentése, mert ezek a rövidítések rengeteg helyen szerepelnek. Fodor László javasolja, hogy a leírás a szállítási mechanizmust kövesse (o – kőzetomlás, d – finomszemű lejtőüledék, g – lejtőüledék). Csillag Gábor szerint ez megoldható, az a kérdés, hogy legyen-e általános lejtőüledék, vagy sem és mi legyen a jele? Fodor László szerint kell, legyen a kolluvium rövidítéséből „c” vagy „k”. Gyalog László szerint inkább legyen „k”, mert az a magyar név rövidítése. Csillag Gábor elfogadja a kompromisszumos javaslatot és szavazásra bocsátja a kérdést. A szavazás eredménye (11 fő, Újvári Gábor, Püspöki Zoltán és Sebe Krisztina nem volt bejelentkezve):

legyen a „lejtőüledék általában” rövidítése „k”	6 fő
ellenvéleményt nem szavaztunk	
tartózkodik	5 fő

A munkabizottság döntése: a lejtőüledék általában kolluvium, 'k' jellel.

- második felvetés: mivel a „g” felszabadult, legyen az kőzetomlás betűjele „g” az eddig használatos „o” helyett.

Ezt a felvetést a bizottság egyöntetűen elutasította, az elnök ezért nem tartott róla szavazást, a „kőzetomlás” betűjele az „o” maradt.

- harmadik felvetés: a deluvium helyett bevezessen-e a bizottság más elnevezést, vagy tartsuk meg a deluviumot?

Ruszkiczay-Rüdiger Zsófiának megfelelne helyette a finomszemű lejtőüledék. Ehhez jelkulcs kellene (Csillag Gábor), Makk Ágnes szerint viszont a finomszemű lejtőüledék nem genetikai kategória. Ezzel Fodor László és Csillag Gábor nem ért egyet. Fodor László megtartaná a deluviumot. Az elnök szavazásra bocsátja a kérdést. A szavazás eredménye (11 fő, Újvári Gábor, Püspöki Zoltán és Sebe Krisztina nem volt bejelentkezve):

maradjon a deluvium	6 fő
ellenvéleményt nem szavaztunk	
tartózkodik	5 fő

A munkabizottság döntése szerint a finomszemű lejtőüledékre továbbra is a 'deluvium' kifejezést használja az EOFT.

- negyedik felvetés: a proluvium helyett bevezessen-e a bizottság más elnevezést, vagy tartsuk meg a proluviumot?

Csillag Gábor a proluviumot az időszakos vízfolyások üledékeire használná. Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia szerint a hordalékkúp nem egyenlő a proluviummal. Csillag Gábor válaszában elmondja, ez fel sem merült. Fodor László rákérdez, hogy hogyan lehet a kétféle hordalékkúpot elkülöníteni, illetve, hogy mi lesz a rövidítése az állandó vízfolyások üledékének. Csillag Gábor az utóbbiaknak „f” rövidítést adna továbbra is, ahogy eddig is az állandó vízfolyások üledékeit jelölte az EOFT. Felteszi a kérdést, hogy a proluvium elfogadható-e. Szerinte fontos, amivel Selmeczi Ildikó és Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia is egyetért. Makk Ágnes szerint az igazi hordalékkúpok a felszín alatt eltemetve vannak és rákérdez, hogy nem lehetne ez alapján elkülöníteni őket. Csillag Gábor szerint vannak fedett proluviumok is, úgyhogy nem.

Az elnök szavazásra bocsátja a kérdést. A szavazás eredménye (11 fő, Újvári Gábor, Püspöki Zoltán és Sebe Krisztina nem volt bejelentkezve):

maradjon a proluvium	6 fő
ellenvéleményt nem szavaztunk	
tartózkodik	5 fő

A munkabizottság döntése: az időszakos vízfolyások üledékei 'proluvium' néven szerepelnek továbbra is az EOFT rendszerében.

- ötödik felvetés: bevezessük-e a sheet wash üledékeket a hazai kvarterbe, vagy nem.

Fodor László szerint, ha nem vezetjük be, akkor több négyzetkilométer kőnek nem lehet indexet adni. **A bizottság egyhangúan (7 igen szavazattal) elfogadta a sheet wash üledék bevezetésének szükségességét.** Fodor László és Csillag Gábor vállalta a leírását, a magyar elnevezésre ötleteket várnak.

- hatodik felvetés: megőrizzük-e az eluvium kifejezést, vagy vezessük be helyette a regolit/szaprolit elnevezést, vagy keressünk rá magyar kifejezést.

A kérdésről vita alakult ki Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia, Fodor László és Csillag Gábor között, végül az a döntés született Fodor László javaslatára, hogy kérjük ki a kérdésről Mindszenty Andrea véleményét. Az elnök a kérdés eldöntését ettől a véleménytől teszi függővé.

Az utolsó napirendi pont a folyóvízi üledékek kérdése volt. Csillag Gábor szerint Makk Ágnes eddig nem publikált táblázata jól kiváltja a folyóvízi szövegek egy részét. A jelölések lehet, hogy még változni fognak, de a megnevezések és a leírások nagyon jók. Sztanó Orsolyával még egyeztetni fog a bizottság ebben a kérdésben.

Makk Ágnes felhívja a figyelmet arra, hogy a Vésztői Tarkaagyag Formáció kimaradt a leírásokból. Csillag Gábor szerint a Makk Ágnes által említett néhány cm vastag rétegek (mocsári üledékek) túl vékonyak, nem lehet őket formációba sorolni, de szöveg lehetne róluk. (A Vésztői Tarkaagyag Formációt a munkabizottság a 2020. március 11-i ülésén a Magyarország litosztratigráfiai alapegységei (1997) kötetben bevezetett többi formációval együtt határozatával megszüntette.)

Pazonyi Piroska rákérdez, hogy a kvarter táblázat megfelelő-e jelenlegi formájában. Kiderül, hogy a teraszok feltüntetése még nem megfelelő. A szükséges javításokat Ruszkiczay-Rüdiger Zsófia, Virág Attila és Csillag Gábor fogja elvégezni.

Az elnök az ülést bezárja.

A Rétegtani Albizottság és Munkabizottságainak ülései és jegyzőkönyvei, valamint a rétegtani kiadványok a következő weboldalon érhetők el:

<https://foldtan.hu/hu/mrb>

A jegyzőkönyvet összeállította Pazonyi Piroska és Csillag Gábor